

ZIELONE FUNDUSZE EUROPEJSKIE DNSH JAKO ZASADA HORYZONTALNA W PROJEKTACH REALIZOWANYCH Z FUNDUSZY EUROPEJSKICH

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

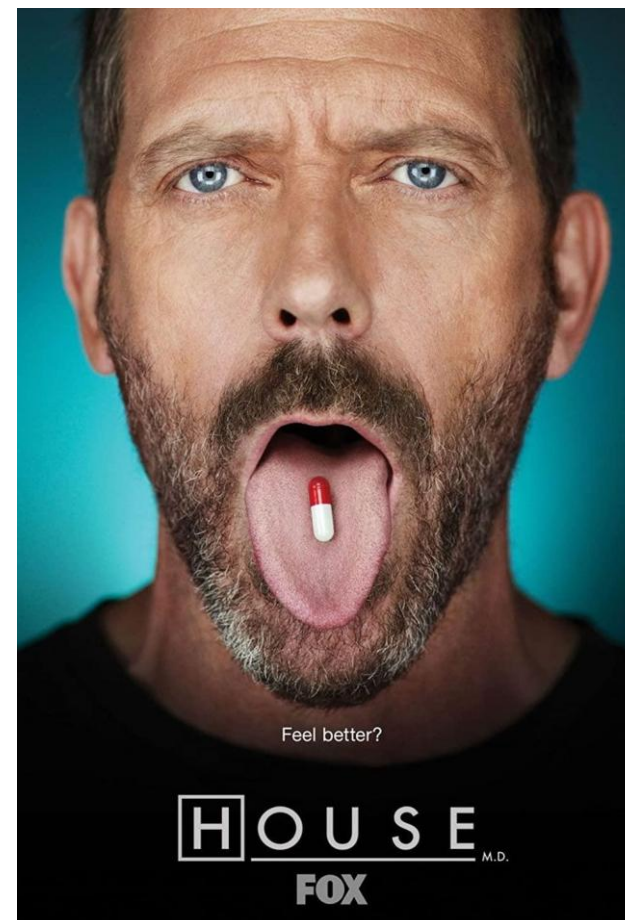
Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Czym jest Taksonomia UE i zasada DNSH?

Zrównoważony rozwój w prawie unijnym

Źródło:
IMDb

Taksonomia UE

- Taksonomia to system klasyfikacji, tworzący **listę inwestycji zrównoważonych z punktu widzenia środowiska**. Wyznacza reguły finansowania
- Jasna **definicja "zrównoważenia"**
- *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088*

Cele środowiskowe Taksonomii UE

1. Łagodzenie zmian klimatu;
2. Adaptacja do zmian klimatu;
3. Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
4. Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym;
5. Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola;
6. Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów.

*Aby działanie mogło być finansowane musi być uznane za zrównoważone,
- znacząco przyczyniać się do realizacji jednego z ww. celów i nie może
znacząco szkodzić pozostałym.*

Zasada DNSH

- „Zabezpieczenie” ujęte w taksonomii
- „Nie czynić poważnych szkód” (*Do No Significant Harm, DNSH*)
- Rozporządzenie o Taksonomii art. 17, Rozporządzenie 2019/2088 (17)
- O ile 30%/37% wydatków z funduszy UE musi mieć pozytywny wpływ na klimat, o tyle **100% wydatków musi być zgodne z zasadą DNSH**

Poważne szkody wobec celów środowiskowych

Łagodzenie zmian klimatu:
prowadzi do znaczących emisji gazów cieplarnianych

Adaptacja do zmian klimatu:
prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków warunków klimatycznych

Ochrona zasobów wodnych i morskich:
szkodzi dobremu stanowi wód lub ich środowiska

Gospodarka o obiegu zamkniętym:
prowadzi do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów, do znacznego zwiększenia wytwarzania, szkodliwego długotrwałego składowania

Zapobieganie zanieczyszczeniu:
prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi

Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów:
w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów, jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków

Zasada DNSH w funduszach europejskich

Polityka spójności i Krajowy Plan Odbudowy

Europejski Zielony Ład

Polityka Spójności

UE: 378 mld euro
w tym PL: 76 mld euro

Fundusze:

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Fundusz Spójności
Europejskie Fundusz Społeczny +
Fundusz Sprawiedliwej Transformacji
Europejski Fundusz Morski i Rybacki

Umowa Partnerstwa:

Programy krajowe
Programy regionalne

NextGen EU

UE: 750 mld euro
w tym PL: 59,8 mld euro

Instrument na rzecz Odbudowy i
Zwiększania Odporności

InvestEU
(40 proc. na klimat)

KPO

59,8 mld euro, w tym 25,3 mld w
dotacjach i do 34,5 w pożyczkach

Fundusz Modernizacyjny

ok. 14-22 mld euro
2021-2030 (powiązanie z
ETS)

Polska: 43,4 proc.

Szacunki: 8 mld euro (12 mld*)

Społeczny Fundusz Klimatyczny

11,4 mld euro 2026-2032
(wkład UE)

OBECNIE

Rozporządzenie o KPO

Artykuł 5

Zasady horyzontalne

1. Wsparcie w ramach Instrumentu nie zastępuje, poza należycie uzasadnionymi przypadkami, powtarzających się krajowych wydatków budżetowych i jest zgodne z zasadą dodatkowości finansowania unijnego, o której mowa w art. 9.
2. Przy pomocy Instrumentu wspierane są wyłącznie działania zgodne z zasadą „nie czynić poważnych szkód”.

Rozporządzenie ogólne dla Funduszy Europejskich

Artykuł 9

Zasady horyzontalne

1. Państwa członkowskie i Komisja zapewniają poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy.
2. Państwa członkowskie i Komisja zapewniają, by równość mężczyzn i kobiet oraz uwzględnianie aspektu i perspektywy płci brano pod uwagę i propagowano w całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów.
3. Państwa członkowskie i Komisja podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów. W procesie przygotowywania i wdrażania programów należy w szczególności wziąć pod uwagę zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
4. Cele Funduszy są realizowane zgodnie z celem wspierania zrównoważonego rozwoju, określonym w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”.

Cele Funduszy są realizowane przy pełnym poszanowaniu dorobku prawnego Unii w dziedzinie środowiska.

Kluczowe dokumenty

Umowa Partnerstwa

Program XYZ 2021-2027

Szczegółowy Opis Priorytetów Programu (SZOP)

Harmonogram naborów

Metodyka, Kryteria wyboru projektów

Weryfikacja zgodności z DNSH

Wdrażanie funduszy

Krajowy Plan Odbudowy

Stosowana do wszystkich środków (reform i inwestycji)

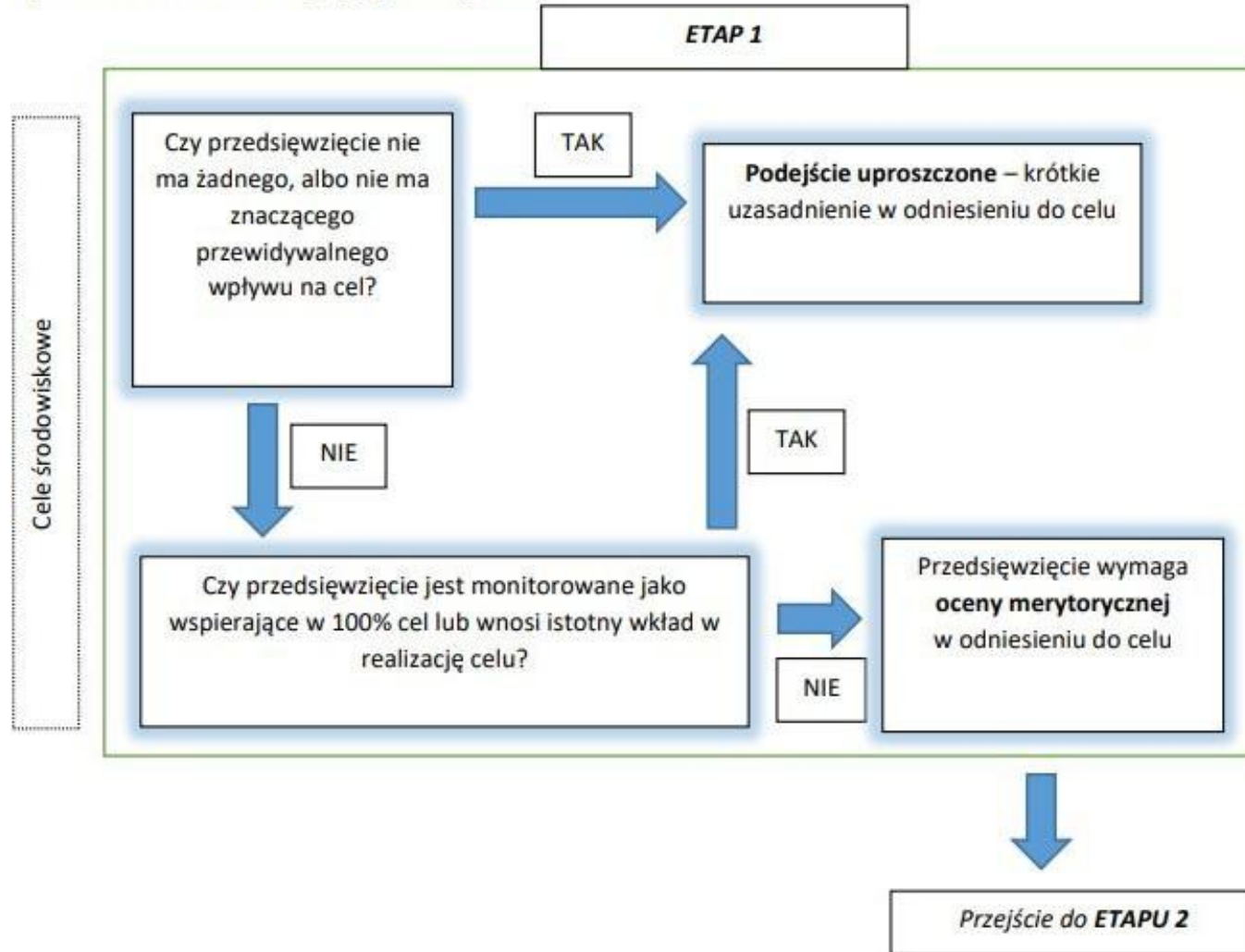
Ocena poszczególnych inwestycji

Polityka Spójności

Stosowana na poziomie opisów typów działań

Konieczność zapewnienia zgodności kryteriami wyboru projektów, OOS

Rysunek 2. Schemat decyzyjny oceny DNSH

Za: „Zgodność przedsięwzięć finansowanych ze środków UE z zasadą DNSH. Podręcznik dla Administracji Publicznej” ATMOTERM S.A. 2022

2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych			
Proszę wskazać, które spośród wymienionych poniżej celów środowiskowych wiążą się z koniecznością poddania środka merytorycznej ocenie pod kątem zgodności z zasadą „nie czynić poważnych szkód”	tak	nie	Uzasadnienie w przypadku, gdy zaznaczono pole „Nie”
Łagodzenie zmian klimatu		X	Podstawowym celem wspierania efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych będzie łagodzenie zmian klimatu.
Adaptacja do zmian klimatu		X	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych nie będzie miało negatywnego wpływu na adaptację obszarów zajętych pod te inwestycje do zmian klimatu
Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich		X	Nie przewiduje się wpływu działań objętych celem na zrównoważone wykorzystanie i ochronę zasobów wodnych i morskich. W przypadku niektórych działań doprecyzowano informacje na ten temat.
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	X		
Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola		X	Nie przewiduje się znaczącego negatywnego wpływu działań objętych celem na zanieczyszczenie powietrza, wody lub gleby i jego kontroli. W przypadku niektórych działań doprecyzowano informacje na ten temat.
Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów		X	Nie przewiduje się znaczącego negatywnego wpływu działań objętych celem na ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów. W przypadku niektórych działań doprecyzowano informacje na ten temat.

2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych		
Pytania	nie	Uzasadnienie merytoryczne
(i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?		
Przejsście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling: Czy oczekuje się, że środek: (i) prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do poważnej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub (iii) spowoduje poważne i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?	X	<p>Nie przewiduje się negatywnego wpływu działań objętych celem na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Działalność wspierana w ramach celu nie ma znaczącego przewidywalnego wpływu na ten cel środowiskowy, związanego z bezpośrednimi i pierwotnymi pośrednimi skutkami w całym jego cyklu życia. Przewiduje się stosowanie środków służących gospodarowaniu odpadami, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami.</p> <p>Podejmowane będą starania na rzecz maksymalizacji wskaźnika (wagowo) odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne (z wyłączeniem naturalnie występujących materiałów, o których mowa w kategorii 17 05 04 w europejskim wykazie odpadów ustanowionym decyzją 2000/532/WE) wytworzonych na placu budowy, możliwych do ponownego użycia, recyklingu i innego odzysku materiałów, uwzględniając lokalne możliwości w tym zakresie jak również rodzaj i charakter danego projektu.</p> <p>Wątpliwości może budzić termiczne wykorzystanie odpadów, co bliżej przedstawiono w ocenie obszaru 2.1.3.</p>

Weryfikacja - etapy

- **Nabory wniosków:**
 - Kryteria wyboru projektów – powinny odnosić się do [kryteriów Taksonomii](#); zgodność z zasadą DNSH, z prawem środowiskowym, wskaźniki, wykluczenia
 - Dowody przedstawione przez wnioskodawcę
 - Informacje we wniosku
- **Realizacja projektów:**
 - Kontrola zgodności z DNSH
 - Zbieranie danych i dowodów
- **Utrzymanie efektów:**
 - Weryfikacja danych potwierdzających zgodność z DNSH
 - Monitorowanie spełnienia wskaźników

Weryfikacja – dokumentacja i dowody

- Spełnienie wymogów prawnych – m.in. OOS
- Wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego
- Oznakowanie ekologiczne
- Zbiór dobrych praktyk
- Stosowanie kryteriów zielonych zamówień publicznych
- Audyt energetyczny
- Świadectwo charakterystyki energetycznej budynku
- Obliczenia emisyjności w raporcie eksperckim
- Karty przekazania odpadów
- Pojazdy: wyciąg ze świadectwa homologacji, dowód rejestracyjny

Weryfikacja – dokumentacja i dowody

BUDOWA NOWYCH BUDYNKÓW	
Przygotowanie inwestycji	<ul style="list-style-type: none">– Wyniki badań gruntów lub informacja o wynikach badań ekofizjograficznych sporządzonych na potrzeby planu miejscowego obejmującego docelową działkę– Analiza ryzyk wynikających ze zmian klimatu– Jeśli wymagane w oparciu o przepisy krajowe: ocena oddziaływania na środowisko lub analiza ryzyka degradacji środowiska związana z utrzymaniem jakości wody– Dokument wydawany przez urząd gminy lub miasta, poświadczający, że grunt spełnia wymagania z zakresu ochrony bioróżnorodności
Projektowanie	<ul style="list-style-type: none">– Charakterystyka energetyczna budynku (w projekcie)– Jakościowe i ilościowe zestawienie materiałów– Analiza dotycząca wpisywania się w gospodarkę o obiegu zamkniętym (możliwości w zakresie demontażu obiektu lub dostosowania budynków zgodnie z ISO 20887)– Przedmiar robót z podziałem na rodzaje wyrobów, ich ilości i masę
Prowadzenie robót	<ul style="list-style-type: none">– Audyt przedrozbiórkowy– Wykaz odpadów i Plan segregacji odpadów– Wykaz działań skutecznie zapobiegających emisji hałasu, kurzu i zanieczyszczeń– Deklaracje właściwości użytkowych lub krajowe deklaracje właściwości użytkowych lub inne dokumenty potwierdzające posiadanie wymaganych właściwości przez wyroby budowlane (dla wyrobów związanych z wodą lub zawierających substancje niebezpieczne)
Oddanie do użytkowania	<ul style="list-style-type: none">– Świadectwo charakterystyki energetycznej– Raport z badania szczelności budynku (dla budynków o powierzchni powyżej 5000m²)– Raport z badania termowizyjnego (dla budynków o powierzchni powyżej 5000m²)– opracowanie wskazujące na przeprowadzenie oceny śladu węglowego budynku w pełnym cyklu życia (dla budynków o powierzchni powyżej 5000m²)

Społeczny Fundusz Klimatyczny – nowe podejście

Measure description	Criteria	Evidence [could be]
<p>B4.1 Construction of residential and non-residential buildings</p> <p>All the elements of the new building shall comply with this Annex.</p>	<p><u>CLIMATE CHANGE ADAPTATION:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • New buildings shall not be situated on land that has been identified at significant risk of flooding in the flood hazard and risk maps produced by the national authorities or in national, regional or local spatial plans, unless the development integrates or is accompanied by adequate flood resilience measures. • A satisfactory analysis of summer overheating or of cooling needs shall be performed at the project level, based on national methodology in line with Annex I of the EPBD. <p><u>TRANSITION TO A CIRCULAR ECONOMY:</u></p> <p>The preparing for re-use¹⁰ or recycling¹¹ of the non-hazardous construction and demolition waste generated on the construction site is at least 70 % (by mass in kilogrammes), excluding backfilling¹². This excludes naturally occurring material referred to in category 17 05 04 in the European List of Waste established by the Commission Decision 2000/532.</p>	<p><u>CLIMATE CHANGE ADAPTATION:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Flood hazard and risk maps produced by the local, regional and national authorities. • Satisfactory overheating analysis or demonstration of limited cooling needs, based on available national methodology preferably in line with Article 4 and Annex I of the EPBD. <p><u>TRANSITION TO A CIRCULAR ECONOMY:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Waste recycled: Weight slip for waste brought to the waste recycling facility (in kg). • Total (non-hazardous) waste generated on site: The estimation of the total waste generated is interpreted in view of available evidence. It could be evidenced for example by one of the following: <ol style="list-style-type: none"> 1. Receipts of total waste brought to different waste facilities (in kg) (i.e. recycling, landfilling etc.); 2. Receipt of skips (indicating their volume in m³) used on construction site;

Praktyka wdrażania

- Kryterium DNSH w kryteriach horyzontalnych
- Specyficzne kryteria zapewniające zgodność z DNSH
- Wniosek
- Dowody
- Listy kontrolne
- Weryfikacja?

Studia przypadku (CEE Bankwatch Network)

- Budowa wiaduktów Rail Baltica (Estonia)
 - Fragmentaryczna ocena nie pozwala stwierdzić „poważności” wyrządzonych szkód, OOS „metodą salami”
- Energia geotermalna (Węgry)
 - Ocena DNSH nie została ujawniona, nie odniesiono się do obaw m.in. dotyczących wycieków metanu
- Sieci ciepłownicze (Czechy)
 - Brak właściwej weryfikacji ex-ante; weryfikacja ex-post może stwierdzić naruszenia i wówczas finansowanie zostanie wstrzymane, jednak już po wyrządzeniu szkody
- Projekt hydrologiczny w Wielkopolsce (Polska)
 - Ryzyko szkód dla rzeki Warty (ryzyko naruszenia 3. celu środowiskowego) – nie uwzględnione w prognozie DNSH

Kryterium DNSH – program FEnIKS

Ocenić podlega, czy projekt spełnia zasadę zrównoważonego rozwoju, o której mowa w art. 9 ust. 4 CPR.

Wnioskodawca wykaże, że projekt jest zgodny z celami zrównoważonego rozwoju ONZ, Porozumienia Paryskiego oraz zasadą „nie czynić poważnych szkód”.

W ramach prezentacji spełnienia przez projekt celów zrównoważonego rozwoju ONZ należy odnieść się do tych celów, które dotyczą danego rodzaju projektów.

Należy przedstawić jak projekt wspiera działania respektujące standardy i priorytety klimatyczne UE.

W ramach potwierdzenia spełnienia zasady „nie czynić poważnych szkód” należy odnieść się do zapisów ekspertyzy wykonanej na zlecenie MFiPR:

„Analiza spełniania zasady „nie czynić poważnej szkody” (DNSH), w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 dla projektu dokumentu pn. Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027” i zamieszczonych w niej ustaleń dla poszczególnych typów projektów.

Wnioskodawca uzasadnia we wniosku o dofinansowanie spełnienie zasady zrównoważonego rozwoju dla całego projektu.

Metodyka, kryterium obligatoryjne nr 16

Działania wobec zasady DNSH

- Praca IZ nad operacjonalizacją zasady
- Grupy robocze w KM
 - Próba wypracowania rozwiązań
 - Ocena kryteriów i innych propozycji IZ
- Zespół ds. DNSH w ramach grupy zadaniowej KUP 2021-2027 ds. zasad horyzontalnych

Wyzwania we wdrażaniu DNSH zidentyfikowane przez Zespół ds. DNSH

- Brak jednolitego podejścia proceduralnego UE – polityka braku wytycznych.
- Brak wyraźnego połączenia zasady DNSH z istniejącymi przepisami prawa krajowego (OOŚ).
- Odrębne ocenianie kryteriów około-środowiskowych (np. ekoprojektowanie).
- Brak koordynacji pomiędzy Instytucjami Zarządzającymi.
- Trudna operacjonalizacja (m.in. dla projektów “miękkich”, jak zamówienia, szkolenia itd.; ustalenie sposobu dokumentowania).
- Wysoki procent odrzuconych wniosków z powodu niewłaściwego wypełnienia części dot. DNSH.
- Brak wykwalifikowanych trenerów mogących prowadzić szkolenia dla instytucji i dla wnioskodawców.
- Brak ekspertów wykwalifikowanych w zakresie oceny zasady DNSH (etap oceny wniosków).

Wyzwania wskazywane przez CEE Bankwatch Network

- Oceny zgodności z zasadą DNSH są często bardzo niskiej jakości i zbyt ogólne, aby zidentyfikować potencjalne szkodliwe skutki
- Skumulowany wpływ działań nie zawsze jest uwzględniany w ocenie DNSH
- Niewystarczająca weryfikacja ocen DNSH przez organy krajowe lub jej brak
- Niewystarczający monitoring w terenie
- Systemowy brak przejrzystości i dostępności ocen DNSH

Dobre praktyki

Procedury:

- Obowiązki DNSH wpisane do umowy o dofinansowanie, weryfikowane przez formularz analizy zgodności projektu z polityką ochrony środowiska oraz listę kontrolną dla instytucji

Włączenie instytucji programu:

- Wykorzystanie potencjału Komitetu Monitorującego

Działania informacyjne i szkoleniowe:

- Dostosowanie i publikacja materiałów informacyjnych do specyfiki konkretnego programu (np. dedykowany podręcznik, e-learning dot. kwestii środowiskowych)
- Udostępnione zapisy szkoleń (webinarów) i listy pytań i odpowiedzi (Q&A)
- Przykładowy wykaz dowodów potwierdzających zgodność z zasadą DNSH

Rekomendacje 2021-2027

- **Współpraca pomiędzy instytucjami** (wymiana doświadczeń i wiedzy między IZ, wspólna baza dobrych praktyk i wyłączeń, wykorzystanie możliwości i potencjału Komitetów Monitorujących).
- **Procedury** (uwzględnienie zasady DNSH w listach sprawdzających do weryfikacji projektów, przywoływanie w nowych lub aktualizowanych kryteriach wyboru projektów określonych, istniejących już standardów np. ochrony drzew).
- **Informacja i szkolenia** (szkolenia dla pracowników IZ i dla wnioskodawców, uzupełnienie stron internetowych poszczególnych programów FE o zakładkę DNSH, czytelniejsze podejście do kryteriów, nawiązanie współpracy z inicjatywą JASPERS w celu opracowania programu szkoleń).

Rekomendacje 2028-2034

- **Legislacja i procedury** (zbadanie relacji między SOOŚ / OOŚ i DNSH, skrócenie i ujednoczenie wytycznych technicznych).
- **Współpraca pomiędzy instytucjami** (zaangażowanie Instytucji Koordynującej (MFiPR), praca nad DNSH grup roboczych programujących fundusze 2028-2034, zaangażowanie Komitetów Monitorujących w opracowywanie kryteriów DNSH).
- **Informacja i szkolenia** (opracowanie krajowego przewodnika, uwzględniającego doświadczenia 2021-2027; analiza i promocja sprawdzonych i efektywnych rozwiązań wypracowanych w innych krajach w ramach Instrumentu Wsparcia Technicznego TSI; działania edukacyjne wspierające potencjalnych beneficjentów, skupione na istocie zasady DNSH mającej na celu wybór najlepszych a nie służącej wyłącznie blokowaniu przedsięwzięć szkodliwych dla środowiska).

Postulat: DNSH 2.0

- Wzmocniony wymiar środowiskowy i nowy wymiar społeczny
- Ewolucja w kierunku “zasady DSB” (ang. *Do Significant Benefit*) – zasady wnoszenia znaczącego wkładu
- Zgodność z DNSH jest weryfikowana bezpośrednio dla każdego projektu – na podstawie uproszczonego podejścia z wytycznych SFK
- Jednolite procedury dla wszystkich funduszy
- Analiza DNSH jako obowiązkowy element Ocen Oddziaływania Terytorialnego (ang. *Territorial Impact Assessments, TIA*)
- DNSH częścią zreformowanego systemu OOS

Jak mogą się zaangażować organizacje pozarządowe

- działanie w ramach komitetów monitorujących
- społeczny monitoring inwestycji
- uwzględnienie zasady DNSH w programach szkoleń i zajęć edukacyjnych

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Dziękuję za uwagę